

gromad---vya-409797/

5. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1997.- №24,ст. 170.

6. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів. Закон України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004.- № 30-31, ст. 382.

Оксана КВАСНИЦЯ

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Проблематика оптимального перерозподілу повноважень та фінансових ресурсів між центральними та місцевими органами влади та місцевого самоврядування є найбільш дієвою у контексті підвищення ефективності бюджетної системи.

Одним із напрямів підвищення рівня фінансової забезпеченості органів місцевого самоврядування виступає децентралізація, яка передбачала б законодавче урегулювання питань бюджетної самостійності територіальних громад з урахуванням економічних, географічних, історичних та інших критеріїв їх розвитку.

Бюджетна децентралізація є актуальним питанням в Україні і супроводжується передачею значних повноважень (функцій, компетенцій і відповідальності) та фінансових ресурсів від органів державної влади – органам місцевого самоврядування. На думку Н. Калінюк, «питання бюджетної децентралізації найскладніше у сфері управління фінансами. Незважаючи на те, що для вирішення тих чи інших питань існує нагальна потреба передати повноваження на нижчий рівень влади, органи нижчого рівня, як правило, не мають достатніх коштів для реалізації своїх нових бюджетних повноважень» [4, с.322]. Стеценко Н. вважає, що «децентралізація – це спосіб територіальної організації влади, при якому держава передає право на прийняття рішень з певних питань або у визначеній сфері структурам локального або регіонального рівня, які не входять у систему виконавчої влади і є відносно незалежними від неї» [5].

Децентралізація передбачає передачу значних повноважень таким чином, щоб якомога більше повноважень мали ті органи, що ближче до

людей, де такі повноваження можна реалізовувати найбільш успішно [1, с.146]. Центральний уряд намагається обмежити свою діяльність стратегічними функціями управління, а також загальнодержавними функціями, які важко диференціювати щодо потреб конкретного громадянина, який мешкає на конкретній території.

Децентралізація управління неможлива без передавання на місця повноважень і зобов'язань у фінансовій сфері, тобто без фіскальної децентралізації. У процесі фіскальної децентралізації громада стає господарем своєї території, а для виконання своїх завдань вона повинна мати відповідні фінансові ресурси.

Сучасні дослідження свідчать, що у країнах з високим рівнем доходів на душу населення середній рівень децентралізації стимулює вищі темпи довгострокового економічного зростання, ніж низький та високий рівні. Показником високого рівня децентралізації є частка місцевих видатків понад 45% загальних урядових видатків, середнього – 30-45%, низького – менше 30%. В Україні частка місцевих бюджетів без міжбюджетних трансфертів у зведеному бюджеті – 2014 становила 22,2%, а за прогнозами на 2015 рік – лише 18,1% [3].

З 1 січня 2015р року вступили в дію зміни до Податкового та Бюджетного кодексів, які уже розширили фінансові можливості місцевого самоврядування, а в майбутньому дозволяють зробити економічно самодостатніми та спроможними і нові об'єднані громади. Об'єднані громади отримують весь спектр повноважень та фінансових ресурсів, що їх наразі уже мають міста обласного значення, зокрема зарахування 60% ПДФО на власні повноваження, зарахування до місцевих бюджетів 10% податку на прибуток підприємств, акцизного податку, 80% замість 35% екологічного податку, прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом (зараз прямі відносини мають лише області, райони, міста обласного значення), державні субвенції. Законодавчі зміни надали право органам місцевого самоврядування затверджувати місцеві бюджети незалежно від прийняття закону про Державний бюджет.

Прийняття Закону України «Про засади державної регіональної політики» дало змогу задіяти в Україні європейські механізми регіонального розвитку. Відтак, варто згадати ще про один економічний стимул, який закладений у бюджеті на 2015 рік. Держава вперше наповнила Державний фонд регіонального розвитку, передбачивши у ньому 3 млрд. гривень, кошти якого розподіляються між областями за формульним розрахунком, а не в ручному режимі. В межах своєї квоти

області подають на державне фінансування проекти стратегічного значення, які реалізуються знову ж таки на території громад. Відбір проектів відбувається на конкурсних засадах шляхом відкритого доступу в Інтернеті, через сайт міністерства регіонального розвитку.

Отже, в державі фактично розпочалася передача органам місцевого самоврядування повноважень, які по праву їм належать. Позитивним у цьому напрямку стало прийняття закону щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства, який з 1 вересня уже набрав чинності, що дало можливість органам місцевого самоврядування самостійно визначати містобудівну політику.

Фінансова децентралізація означає не тільки наповнення бюджету. Вона робить прозорими фінансові потоки та збільшує зацікавленість органів місцевого самоврядування в реалізації фіскального потенціалу своєї адміністративно-територіальної одиниці. Крім того, децентралізація значно розширює можливості місцевої влади у здійсненні зовнішніх запозичень – своєрідних «підйомних» коштів. Якщо раніше позичальниками, наприклад, Європейського банку реконструкції та розвитку, могли виступати тільки міста-мільйонники, то тепер на пряму брати кредити у них можуть усі обласні центри, а також міста з населенням у 300 тисяч, а це вже шлях до залучення креативного людського капіталу. Об'єднані територіальні громади зможуть здійснювати зовнішні запозичення, самостійно обирати установи з обслуговування коштів місцевих бюджетів у частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ.

Відтак, з метою розширення фінансової бази підтримки регіонального розвитку та забезпечення самодостатності територіальних громад в умовах завдань нової регіональної політики, необхідно [2, с.46]:

- поступово розширити перелік інструментів, якими користується місцева влада для збільшення обсягу власних коштів. Це і залучення інвестицій, і розширення ринків кредитування поточних потреб (зокрема, у сфері житлово-комунального господарства на фінансування утримання мереж водопостачання, ремонту будівель), і вихід на фінансові ринки;

- поширювати програмно-цільовий метод складення та виконання місцевих бюджетів з метою підвищення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів;

- упорядкувати міжбюджетні відносини, збільшити частку цільового фінансування, забезпечити формування горизонтальних міжбюджетних відносин;

- забезпечити розширення дохідної бази місцевих інфраструктур регіонального значення та створення нових робочих місць.

Підсумовуючи зазначимо, що процеси децентралізації слід реалізовувати на тих рівнях управління, на яких можливе ефективне забезпечення населення суспільними благами. Децентралізація повинна стосуватися насамперед локального рівня з фінансовим підкріпленням функцій та відповідальності місцевого самоврядування базових адміністративно-територіальних одиниць, тоді як питання фінансового посилення регіонів потрібно розглядати у більш віддаленій перспективі.

Література

1. Бикадорова Н. О. Фінансова децентралізація місцевого самоврядування /Н.О. Бикадорова // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – № 2(20). – С. 145-151.

2. Білик Р. Фінансове забезпечення регіонального розвитку в Україні у контексті децентралізації /Р.Білик// Вісник Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка. Економіка. - 2015. – №2(167). – С.43-48.

3. Данилишин Б. Як децентралізувати управління в Україні – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2015/07/13/550472/>

4. Калінюк Н. Бюджетна децентралізація в країнах з перехідною економікою /Н.Калінюк// Збірник наукових праць УАДУ при Президентіві України. – 2002. – Вип. 2. – С. 322-328.

5. Стеценко Н. А. Підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів за рахунок децентралізації державної влади. – Режим доступу: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_6_4/292-296.pdf